

LIETUVOS RESPUBLIKOS ENERGETIKOS MINISTRO
Į S A K Y M A S

DĖL PREKYBOS ELEKTROS ENERGIJA TAISYKLIŲ PATVIRTINIMO

2009 m. gruodžio 9 d. Nr. 1-244
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo (Žin., 2000, Nr. [66-1984](#); 2004, Nr. [107-3964](#)) 38 straipsnio 1 dalimi ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 22 d. nutarimo Nr. 1462 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymą“ (Žin., 2004, Nr. [170-6250](#); 2009, Nr. 135-5890) 1.1.1 punktu:

1. T v i r t i n u Prekybos elektros energija taisykles (pridedama).
2. N u s t a t a u, kad šis įsakymas įsigalioja 2010 m. sausio 1 d.

ENERGETIKOS MINISTRAS

ARVYDAS SEKMOKAS

PREKYBOS ELEKTROS ENERGIJA TAISYKLĖS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Prekybos elektros energija taisyklės (toliau vadinama – Taisyklės) reglamentuoja elektros energijos rinkos dalyvių tarpusavio santykius vykdant didmeninę prekybą elektros energija Lietuvos Respublikos teritorijoje.

2. Taisyklės parengtos vadovaujantis Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymu (Žin., 2000, Nr. [66-1984](#); 2004, Nr. [107-3964](#)), Lietuvos elektros rinkos plėtros planu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. liepos 8 d. nutarimu Nr. 740 (Žin., 2009, Nr. [85-3603](#)), ir kitais teisės aktais.

3. Taisyklių tikslas – sukurti prielaidas konkurencinės elektros energijos rinkos santykių plėtrai, įtvirtinant teisingumo, protingumo ir sąžiningumo reikalavimus atitinkančius elektros energijos rinkos dalyvių santykius bei reglamentuoti elektros energijos rinkos veiklos priežiūrą.

4. Taisyklės yra privalomos visiems elektros rinkos dalyviams.

5. Taisyklėse vartojamos sąvokos:

Automatizuota duomenų nuskaitymo sistema – sistema, leidžianti elektros tinklų operatoriui nuotoliniu būdu nuskaityti valandinius elektros energijos vartojimo duomenis.

Balansavimo energijos tiekėjas – asmuo, turintis elektros energijos tiekimo licenciją ar gamintojas ir prekiaujantis balansavimo elektros energija su perdavimo sistemos operatoriumi.

Birža – didmeninės prekybos elektros energija vieta ir aplinka, kurioje elektros energija prekiauja rinkos operatoriaus įregistruoti biržos dalyviai teikdami pasiūlymus pirkti ir (ar) parduoti elektros energiją.

Didmeninė prekyba elektros energija – prekyba elektros energija pagal dvišales sutartis ir prekyba elektros energija biržoje.

Dvišalės sutartys – ilgalaikės, t.y. ne trumpesnės kaip 1 (vieno) kalendorinio mėnesio, elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartys, sudaromos tiesiogiai tarp tiekėjų ir gamintojų, tarp perdavimo sistemos operatoriaus ir gamintojų, tarp skirstomųjų tinklų operatorių ir gamintojų. Sutartys tarp perdavimo sistemos operatoriaus ir gamintojų bei tarp skirstomųjų tinklų operatorių ir gamintojų skirtos išskirtinai technologinėms sąnaudoms tinkle kompensuoti.

Sutartys, pagal kurias prekiaujama reguliavimo ir (ar) balansavimo elektros energija, ir (ar) prekiaujama elektros energija biržoje, taip pat sutartys tarp balansavimo energijos tiekėjų ir tiekėjų, nelaikomos dvišalėmis sutartimis.

Dvišalių sutarčių registras – rinkos operatoriaus duomenų bazėje pateikta informacija apie galiojančias, įsigaliosiančias ar ketinamas nutraukti dvišales sutartis. Dvišalių sutarčių registre fiksuojama informacija apie elektros energijos pardavėjus, pirkėjus, sutarčių galiojimo laikotarpius, prekiaujamus kiekius.

Elektros rinka – rinkos dalyvių santykių visuma, apimanti didmeninę ir mažmeninę prekybą elektros energija bei sisteminių paslaugų teikimą, kuri paremta teisėtumo bei lygiateisiškumo principais, taikant reguliuojamojo trečiosios šalies dalyvavimo principą elektros energijai persiūsti.

Kliringas – nepiniginis atsiskaitymas tarp įmonių už elektros energiją, įvykdžius užskaitą.

Kontraktinis balansas – kiekvienai prekybos laikotarpio valandai rinkos operatoriaus sudaromas dokumentas (kuris gali būti sudaromas elektronine forma), kuriame pateikiami

kiekvieno elektros rinkos dalyvio prekybos rezultatai. Kontrakcinis balansas sudaromas atskirai kiekvienam elektros rinkos dalyviui.

Mažmeninė prekyba elektros energija – tiekėjų vykdoma prekyba elektros energija su vartotojais sąlygomis ir tvarka, nustatyta Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklėse.

Mažmeninės prekybos elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartys – sutartys, sudaromos tiekėjams vykdant mažmeninę prekybą elektros energija su vartotojais, t.y. tiekėjams parduodant elektros energiją vartotojams.

Operatyvinė diena/valanda – diena/valanda, kuomet faktiškai vyksta elektros energijos gamyba bei vartojimas. Diena reiškia 24 val., išskyrus dienas, kuomet keičiamas vasaros ir žiemos laikas.

Prekybos biržoje reglamentas – dokumentas, nustatantis prekybos biržoje taisykles, įskaitant teisės prekiauti biržoje suteikimo ir atšaukimo, pavedimų pirkti ir parduoti pateikimo tvarkos, biržos dalyvių atsiskaitymų bei kitus su prekyba biržoje susijusius klausimus.

Prekybos laikotarpis – vienos valandos arba kitoks valandomis paskirstytas (dienos, paskirstytas valandomis; savaitės, paskirstytas valandomis; mėnesio, paskirstytas valandomis) būsimasis laikotarpis, kuriame iš anksto vykdoma didmeninė prekyba elektros energija, t. y. perkama–parduodama elektros energija. Diena ir mėnuo sutampa su kalendoriniais, savaitė prasideda nuo šeštadienio 00:00 val. ir baigiasi kitos savaitės penktadienį 24:00 val.

Reguliavimo energija – vykdant perdavimo sistemos operatoriaus dispečerinio centro nurodymą elektros rinkos dalyvių pirkti ar parduota elektros energija. Perdavimo sistemos operatorius prekiauja reguliavimo elektros energija su kitų šalių perdavimo sistemų operatoriais ir elektros rinkos dalyviais, turinčiais atitinkamą sutartį su perdavimo sistemos operatoriumi. Reguliavimo elektros energijos apimtys nustatomos kas valandą.

Rinkos balanso laikotarpis – mėnesio laikotarpis, paskirstytas valandomis, kuriam skaičiuojamas faktiškai pagamintos/suvaltos elektros energijos kiekis. Pasibaigus šiam laikotarpiui nustatomi balansavimo energijos kiekiai ir apskaičiuojamos galutinio atsiskaitymo sumos tarp balansavimo energija prekiavusių rinkos dalyvių.

Rinkos dalyviai – rinkos operatoriaus duomenų bazėje įregistruoti asmenys, perkantys ir (ar) parduodantys elektros energiją didmeninėje elektros rinkoje Taisyklėse numatytais būdais. Rinkos dalyviais registruojami perdavimo sistemos operatorius, skirstomųjų tinklų operatoriai, tiekėjai, Taisyklėse nustatyta tvarka sudarę balansavimo sutartis su balansavimo energijos tiekėjais, balansavimo energijos tiekėjai, asmenys, Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka turintys teisę Lietuvoje parduoti kitose šalyse pagamintą elektros energiją ir/arba turintys teisę kitose šalyse parduoti Lietuvoje pagamintą elektros energiją, bei gamintojai, kurių gamybos režimus kontroliuoja perdavimo sistemos operatorius.

Rinkos kontraktinis balansas – rinkos operatoriaus sudaromas dokumentas (kuris gali būti sudaromas elektroniniu formatu), kuriame nurodoma visų elektros rinkos dalyvių parduotos/nupirkto elektros energijos kiekių suma, ir skirtas perdavimo sistemos operatoriumi gamybos, vartojimo, eksporto ir (ar) importo režimams planuoti.

Sistemos balanso ataskaita – perdavimo sistemos operatoriaus sudaromas dokumentas (kuris gali būti sudaromas elektroniniu formatu), kuriame nurodomas visų balansavimo energijos tiekėjams priskirtų vartotojų faktiškai suvaltos elektros energijos kiekis, skirtas balansavimo elektros energijos kiekiams suskaičiuoti.

Sistemos paslaugų teikimas – prekyba reguliavimo elektros energija ir (ar) prekyba balansavimo elektros energija.

Tiekėjai – nepriklausomi tiekėjai, visuomeniniai tiekėjai ir balansavimo energijos tiekėjai.

Kitos Taisyklėse vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip nurodyta Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatyme ir kituose teisės aktuose.

II. ELEKTROS RINKA IR TEISĖ PREKIAUTI ELEKTROS ENERGIJA

6. Pagrindiniai elektros rinkos principai:

6.1. sąžininga konkurencija;

6.2. patikimumas, sąžiningumas;

6.3. atsiskaitymų tarp elektros rinkos dalyvių užtikrinimas;

6.4. elektros rinkos dalyvių lygiateisiškumas;

6.5. elektros rinkos informacijos skaidrumas.

7. Lietuvos Respublikos teritorijoje veikia viena elektros rinka, kurioje vykdoma didmeninė ir mažmeninė prekyba elektros energija.

8. Vykdyti didmeninę prekybą elektros energija ir teikti sisteminės paslaugas turi teisę šie rinkos dalyviai:

8.1. prekybą pagal dvišales sutartis – perdavimo sistemos operatorius tinklo technologinėms sąnaudoms kompensuoti, skirstomųjų tinklų operatoriai tinklo technologinėms sąnaudoms kompensuoti, gamintojai, tiekėjai;

8.2. prekybą elektros energija biržoje – perdavimo sistemos operatorius (tik tinklo technologinėms sąnaudoms kompensuoti), tiekėjai, gamintojai, asmenys, turintys teisę kitose valstybėse pagamintą elektros energiją parduoti Lietuvoje, ir asmenys, turintys teisę Lietuvoje pagamintą elektros energiją parduoti kitose valstybėse;

8.3. prekybą reguliavimo elektros energija – perdavimo sistemos operatorius ir reguliavimo energijos pirkimo–pardavimo sutartį su perdavimo sistemos operatoriumi sudarę rinkos dalyviai. Perdavimo sistemos operatorius reguliavimo elektros energija turi teisę prekiauti ir su kitų šalių perdavimo sistemų operatoriais;

8.4. prekybą balansavimo elektros energija – perdavimo sistemos operatorius su balansavimo energijos tiekėjais ir kitų šalių operatoriais.

9. Mažmeninę prekybą elektros energija (tiekiant elektros energiją vartotojams) turi teisę vykdyti tik tiekėjai pagal su vartotojais sudarytas mažmeninės elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis. Vartotojai turi teisę pirkti elektros energiją iš tiekėjų savo asmeniniam vartojimui, tačiau neturi teisės parduoti elektros energijos ne jo lokaliųjų elektros tinklų teritorijoje esantiems kitiems asmenims. Mažmeninės prekybos principus ir tvarką nustato Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklės.

III. DIDMENINĖS PREKYBOS ELEKTROS ENERGIJA IR SISTEMINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO BŪDAI IR ETAPAI

10. Prekybos elektros energija būdai:

10.1. prekyba elektros energija pagal dvišales sutartis tarp tiekėjų ir gamintojų;

10.2. prekyba elektros energija biržoje;

10.3. prekyba reguliavimo elektros energija perdavimo sistemos operatoriaus organizuojamame aukcione;

10.4. prekyba reguliavimo elektros energija panaudojant avarines rezervines galias pagal sisteminių paslaugų sutartis, sudaromas tarp perdavimo sistemų operatorių ir (ar) tarp perdavimo sistemos operatoriaus ir gamintojų;

10.5. prekyba balansavimo elektros energija tarp perdavimo sistemos operatoriaus ir balansavimo energijos tiekėjų.

11. Prekybos elektros energija etapai:

11.1. prekyba elektros energija pagal dvišales sutartis, kuri vyksta ne vėliau kaip 2 (dvi) kalendorinės dienos, einančios prieš operatyvinę dieną, 15:00 val.;

11.2. prekyba elektros energija biržoje, kuri vyksta 1 (viena) kalendorinė diena prieš operatyvinę dieną Prekybos biržoje reglamente nustatytu laiku;

11.3. prekyba reguliavimo elektros energija, kuri vyksta operatyvinę valandą, tačiau pasiūlymai pirkti ir (ar) parduoti reguliavimo energiją į perdavimo sistemos operatoriaus organizuojamą reguliavimo energijos aukcioną priimami paskelbus prekybos elektros energija biržoje rezultatus, tačiau ne vėliau kaip likus 1 (vienai) valandai iki operatyvinės valandos;

11.4. prekyba balansavimo elektros energija vyksta nustačius faktines gamybos ar vartojimo apimtis pasibaigus kalendoriniam mėnesiui.

IV. PREKYBOS ELEKTROS ENERGIJA PAGAL DVIŠALES SUTARTIS TVARKA

12. Elektros energijos pirkimo–pardavimo sąlygos, įskaitant kainas, kiekius ir atsiskaitymo sąlygas, yra nustatomos dvišalėse sutartyse.

13. Dvišalės sutartys gali būti sudaromos:

13.1. bazinių apkrovų – kai yra nustatomas vienodas tiekiamas elektros energijos kiekis kiekvienai paros valandai;

13.2. pikinių apkrovų – kai yra nustatomas vienodas tiekiamas elektros energijos kiekis kiekvienai valandai pikinių valandų laikotarpiui. Pikinių valandų laikotarpis nustatomas nuo 7:00 val. iki 19:00 val. (nuo balandžio 1 d. iki rugsėjo 30 d.) ir nuo 8:00 val. iki 20:00 val. (nuo spalio 1 d. iki kovo 31 d.).

14. Trumpiausias laikotarpis, kuriam gali būti nustatomi perkami–parduodami elektros energijos kiekiai, yra 1 (viena) kalendorinė diena, apimanti 24 val., išskyrus dienas, kuomet keičiamas vasaros ir žiemos laikas.

15. Pagal dvišales sutartis sutarti pirkti–parduoti elektros energijos kiekiai kiekvienai valandai nustatomi remiantis šiais principais:

15.1. jeigu sudaryta dvišalė sutartis dėl bazinių apkrovų – nustatant konkrečios kalendorinės dienos kiekvienos valandos elektros energijos kiekius, dvišalėje sutartyje rinkos dalyvių sutarti pirkti–parduoti elektros energijos kiekiai tai parai dalinami iš 24 (dvidešimt keturių) valandų;

15.2. jeigu sudaryta dvišalė sutartis dėl pikinių apkrovų – nustatant konkrečios kalendorinės dienos kiekvienos valandos elektros energijos kiekius, dvišalėje sutartyje rinkos dalyvių sutarti pirkti–parduoti elektros energijos kiekiai tai parai dalinami iš 12 (dvylikos) valandų.

16. Rinkos dalyviai turi teisę ne vėliau kaip likus 2 (dviem) kalendorinėms dienoms prieš operatyvinę dieną iki tos dienos 15:00 val. tarpusavio susitarimu keisti ir (ar) kitaip derinti dvišalėje sutartyje sutartus dienos elektros energijos pirkimo–pardavimo kiekius ir apie tai informuoti rinkos operatorių.

17. Sudarytą dvišalę sutartį, taip pat ir jos pakeitimus ir papildymus, keičiančius prekiaujamos elektros energijos kiekius arba sutarčių galiojimo laikotarpį, ją sudarę rinkos dalyviai ne vėliau kaip per 5 (penkias) kalendorines dienas nuo dvišalės sutarties sudarymo dienos, tačiau visais atvejais – ne vėliau kaip iki 2 (dvi) kalendorinės dienos, einančios prieš operatyvinę dieną, 15:00 val., privalo pateikti registruoti sutartis ar jų pakeitimus rinkos operatoriaus dvišalių sutarčių registre.

18. Rinkos dalyviai atsako už pagal dvišales sutartis suprekiautų elektros energijos kiekių teisingumą. Pagal tą pačią dvišalę sutartį pirktos–parduotos elektros energijos kiekis privalo sutapti tiek elektros energijos pirkėjo, tiek ir elektros energijos pardavėjo rinkos operatoriaus teikiamoje informacijoje.

19. Tuo atveju, jei pirkėjo ir pardavėjo rinkos operatoriumi pateiktoje informacijoje elektros energijos kiekiai pagal dvišales sutartis nesutampa, rinkos operatorius turi teisę vienašališkai fiksuoti elektros energijos kiekį, laikantis principo, kad šis kiekis yra artimiausias rinkos operatoriaus duomenų registre nurodytam kiekiui.

20. Pasibaigus apimčių derinimo laikui pagal dvišalę sutartį operatyvinei dienai, gamintojai, kurių elektros įrenginiai prijungti prie perdavimo tinklo, privalo ne vėliau kaip per 3 (tris) valandas po prekybos apimties suderinimo pabaigos pateikti perdavimo sistemos operatoriumi informaciją apie parduotos pagal dvišales sutartis elektros energijos kiekius kiekvienai operatyvinės dienos valandai perdavimo tinklų pralaidumų galimybėms įvertinti, taip pat informaciją apie elektros energijos tiekimo į tinklus (maksimalios leistinos galios) planinius grafikus prekybos valandomis.

21. Prekybos pagal dvišales sutartis tarp rinkos dalyvių rezultatai, kurių pagrindu gali būti pateikiamos tarpusavio sąskaitos apmokėjimui, pateikiami rinkos operatoriaus elektroninės duomenų apsiikeitimo sistemos bazėje, prieigą prie kurios turi visi pagal dvišales sutartis elektros energija prekiaujantys rinkos dalyviai, kiekvieno rinkos dalyvį liečiančios informacijos dalimi.

22. Atsiskaitymų sąlygos už perkamą–parduodamą pagal dvišales sutartis elektros energiją nustatomos dvišalėse sutartyse.

V. PREKYBOS ELEKTROS ENERGIJA BIRŽOJE TVARKA

23. Biržoje prekyba elektros energija organizuojama kiekvienai valandai, nustatant vieningą elektros energijos pirkimo ir pardavimo kainą atitinkamam siūlomos pirkti ir siūlomos parduoti elektros energijos kiekiui.

24. Prekiauti biržoje gali tik rinkos dalyviai, pasirašę biržos dalyvio sutartį su rinkos operatoriumi. Biržos dalyvio sutartyje nustatomi reikalavimai biržos dalyvio įsipareigojimų užtikrinimo priemonėms.

25. Prekybos biržoje reglamente nustatomas prekybos elektros energija biržoje pradžios, pabaigos ir rezultatų paskelbimo laikas ir kitos prekybos elektros energija biržoje sąlygos, kurios yra privalomos visiems biržos dalyviams.

26. Visa elektros energija, kuri yra tiekiamą į Lietuvą iš kitų užsienio valstybių arba iš Lietuvos, kitoms užsienio valstybėms prekiaujama tik biržoje. Pardavimo sistemos operatorius turi teisę riboti tiekiamą į Lietuvą arba iš Lietuvos elektros energijos prekybos biržoje kiekius, kai ribojama elektros energijos pardavimo linijų galia atitinkamomis tiekimo į Lietuvą ar iš jos kryptimis. Ne vėliau kaip vieną kalendorinę dieną prieš operatyvinę dieną iki 10 val. pardavimo sistemos operatorius privalo skelbti tarp sisteminių jungčių pralaidumus visomis tiekimo į Lietuvą ar iš jos kryptimis operatyvinei dienai kiekvienai valandai. Jei pasiūlymų parduoti biržoje tiekiamą į Lietuvą kitų užsienio valstybių arba iš Lietuvos elektros energiją suminė galia bet kurią valandą viena tiekimo į Lietuvą ar iš jos kryptimi viršija pardavimo sistemos operatoriaus paskelbtą galia, biržoje atmetama brangiausių pasiūlymų parduoti biržoje galios dalis ir (ar) pigiausių pasiūlymų pirkti biržoje galios dalis, viršijanti pardavimo sistemos operatoriaus paskelbtą pralaidumą atitinkama kryptimi.

27. Prekyba elektros energija biržoje organizuojama Prekybos biržoje reglamente nurodytu laiku.

28. Prekybos elektros energija biržoje metu vieninga sistemos kaina visiems pirkėjams ir pardavėjams nustatoma vadovaujantis Prekybos biržoje reglamente nustatyta tvarka, kai sistemos kaina nustatoma pagal brangiausio pasiūlymo parduoti kainą, kurią dar atitinka pigiausio pasiūlymo pirkti kainą.

29. Prekybos biržoje rezultatai, kurių pagrindu gali būti pateikiamos sąskaitos už nupirktą–parduotą elektros energiją, pateikiami rinkos dalyviams iš karto po prekybos sesijos uždarymo ir biržos prekybos ataskaitos suformavimo.

30. Atsiskaitymų tarp rinkos dalyvių už biržoje sudarytus elektros energijos pirkimo–pardavimo sandorius tvarka nustatoma Prekybos biržoje reglamente. Prekybos biržoje reglamente nustatoma elektros energijos atsiskaitymo sistema bei rinkos operatoriaus dalyvavimas organizuojant šios sistemos veikimą.

31. Iki finansinės biržos elektroninės prekybos sistemos įdiegimo biržos dalyviai gali sudaryti išankstines elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis (ateities sandorius) susitardami dėl prekiaujamos per biržą elektros energijos kiekio ir kainos. Tokios sutartys privalo būti registruojamos rinkos operatoriaus dvišalių sutarčių registre, fiksuojant pirkėją ir pardavėją, ketinamos suprekiauti elektros energijos kiekius, sutarties galiojimo terminus.

32. Per biržą prekiaujamai elektros energijai biržos dalyvių pageidavimu gali būti naudojama tarpusavio kompensacinių atsiskaitymų sistema, biržos dalyviams apmokant vienas kitam sutartinę kainą pagal išankstinę elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį ir biržos

kainos skirtumą. Iki kliringo sistemos biržoje įdiegimo atsiskaitymų biržoje kliringą ir kompensacinių atsiskaitymų kliringą atlieka rinkos operatorius.

VI. PREKYBOS REGULIAVIMO ELEKTROS ENERGIJA TVARKA

33. Prekyba reguliavimo energija vykdoma perdavimo sistemos operatoriaus organizuojamame aukcione.

34. Prekybos reguliavimo energija aukcione dalyvauja tik perdavimo sistemos operatorius ir reguliavimo energijos pirkimo–pardavimo sutartį su perdavimo sistemos operatoriumi sudarę asmenys, turintys technines galimybes pagal perdavimo sistemos operatoriaus dispečerinio centro nurodymą operatyviai keisti arba elektros energijos gamybos režimus, arba vartojimo režimus, arba elektros energijos srautus į Lietuvą ar iš Lietuvos.

35. Operatyvinę valandą perdavimo sistemos operatorius organizuoja prekybą reguliavimo energija, kurios metu perdavimo sistemos operatorius teikia privalomus vykdyti nurodymus dėl gamybos ir (ar) vartojimo režimų pakeitimo, jei operatyvinės valandos metu būtų neišlaikomas sistemos nacionalinis balansas.

36. Nurodymai reguliavimui duodami pagal pateiktus reguliavimo aukciono metu dalyvių pasiūlymus pirkti ir (ar) parduoti reguliavimo elektros energiją. Pasiūlymai parduoti reguliavimo elektros energiją išdėstomi kainos didėjimo tvarka, pradedant nuo mažiausios kainos pasiūlymo ir baigiant didžiausios kainos pasiūlymu. Pasiūlymai pirkti reguliavimo elektros energiją išdėstomi kainos mažėjimo tvarka pradedant didžiausios kainos pasiūlymu ir baigiant mažiausios kainos pasiūlymu. Reguliavimo elektros energijos pavedimų realizavimas atliekamas laikantis prieš operatyvinę valandą sudaryto kainų eiliškumo. Sąlygos, kurioms esant perdavimo sistemos operatorius gali teikti nurodymus reguliavimui nesilaikant nustatyto eiliškumo, nustatomos perdavimo sistemos operatoriaus parengtame ir viešai paskelbtame Prekybos reguliavimo elektros energija tvarkos apraše.

37. Prekybos reguliavimo energija rezultatai, kurių pagrindu pateikiamos sąskaitos už nupirktą–parduotą reguliavimo energiją, nustatomi ne vėliau kaip kitą darbo dieną po operatyvinės dienos (ar kelių operatyvinių dienų, jei jos buvo ne darbo dienos) pagal perdavimo sistemos operatoriaus ataskaitas apie visus nurodymus reguliavimui per praėjusią dieną (ar kelias dienas, jei jos buvo ne darbo dienos).

38. Atsiskaitymų tarp perdavimo sistemos operatoriaus ir reguliavimo elektros energijos aukciono dalyvių prekiaujant reguliavimo elektros energija sąlygos nustatomos reguliavimo elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartyse.

VII. PREKYBOS BALANSAVIMO ELEKTROS ENERGIJA TVARKA

39. Gamintojai, kurių gamybos režimą kontroliuoja perdavimo sistemos operatoriaus dispečerinis centras, privalo su perdavimo sistemos operatoriumi pasirašyti balansavimo energijos ir reguliavimo energijos pirkimo–pardavimo sutartis. Tokie gamintojai laikomi balansavimo energijos tiekėjais. Gamintojai, kurių elektros įrenginiai prijungti prie skirstomųjų elektros tinklų, privalo su skirstomųjų tinklų operatoriumi pasirašyti balansavimo atsakomybės sutartis ar informacijos mainų teikimo sutartis.

40. Tam pačiam rinkos balanso laikotarpiui tiekėjas ar gamintojas gali turėti tik vieną galiojančią balansavimo elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartį.

41. Balansavimo energijos tiekėjai privalo nupirkti iš perdavimo sistemos operatoriaus arba parduoti perdavimo sistemos operatoriumi balansavimo elektros energiją.

42. Perdavimo sistemos operatorius parengia ir viešai skelbia balansavimo elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarčių standartines sąlygas, taikomas visiems balansavimo energijos tiekėjams.

43. Balansavimo energijos tiekėjų (ir jų aptarnaujamų tiekėjų bei skirstomųjų tinklų operatoriaus) kas valandą pateiktos (vartotojų ar skirstomųjų tinklų operatoriaus suvartotos)

elektros energijos faktiniai kiekiai nustatomi:

43.1. vartotojų, kuriems priskirti komercinės apskaitos prietaisai yra prijungti prie automatizuotos duomenų nuskaitymo sistemos, suvartotos elektros energijos apimtys kas valandą nustatomos pagal šių komercinės apskaitos prietaisų rodmenis. Dėl techninių ar kitų priežasčių sutrikus tokiems komercinės apskaitos prietaisams ar automatizuotai duomenų nuskaitymo sistemai, šių vartotojų per kiekvieną valandą suvartotos elektros energijos kiekiai nustatomi pagal Taisyklių 43.2 punktą;

43.2. vartotojų, kuriems priskirti komercinės apskaitos prietaisai yra neprijungti prie automatizuotos duomenų nuskaitymo sistemos, suvartotos elektros energijos kiekiai nustatomi:

43.2.1. vartotojų per mėnesį faktiškai suvartotas elektros energijos kiekis nustatomas pagal apskaitos prietaisų rodmenis;

43.2.2. vartotojų kas valandą faktiškai suvartotas elektros energijos kiekis nustatomas per mėnesį faktiškai suvartotą elektros energijos kiekį dauginant iš netolygumo koeficiento k_i , kuris apskaičiuojamas pagal formulę:

$$k_i = \frac{E_i - \sum_n e_{n_i}}{\sum_i \left(E_i - \sum_n e_{n_i} \right)}$$

kur:

k_i – vartojimo netolygumo koeficientas i -tąją valandą atitinkamame skirstomajame tinkle;

E_i – faktinis elektros energijos kiekis i -tąją valandą perdavimo operatoriaus perduotas į atitinkamą skirstomąjį tinklą, įskaitant prie skirstomųjų tinklų operatoriaus tinklo prijungtus gamintojus;

e_{n_i} – n -tosios automatizuotos duomenų nuskaitymo sistemos, priklausančios atitinkamam elektros skirstomųjų tinklų operatoriui, apskaitytas elektros energijos kiekis i -tąją valandą;

$\sum_i (E_i)$ – faktinis elektros energijos kiekis per kalendorinį mėnesį perdavimo operatoriaus perduotas į atitinkamą skirstomąjį tinklą, įskaitant prie skirstomųjų tinklų operatoriaus tinklo prijungtus gamintojus;

$\sum_i \left(\sum_n e_{n_i} \right)$ – e_{n_i} – n -tosios automatizuotos duomenų nuskaitymo sistemos, priklausančios atitinkamam elektros skirstomųjų tinklų operatoriui, apskaitytas elektros energijos kiekis per kalendorinį mėnesį.

44. Balansavimo energijos tiekėjo balansavimo elektros energijos kiekis kiekvieną valandą apskaičiuojamas kaip skirtumas tarp tiekėjo nupirkto iki operatyvinės valandos elektros energijos kiekio ir faktiškai to tiekėjo vartotojams patiektos (vartotojų suvartotos) elektros energijos kiekio.

45. Gamintojo balansavimo energijos kiekis kiekvieną valandą apskaičiuojamas kaip skirtumas tarp gamintojo parduotos iki operatyvinės valandos elektros energijos kiekio ir to gamintojo patiektos į tinklą elektros energijos kiekio. Prie parduotos elektros energijos kiekio gamintojui priskiriamas ir reguliavimo elektros energijos kiekis, jei duotas nurodymas reguliavimui didinti elektros energijos gamybą pagal nustatytą grafiką, bei atimamas reguliavimo elektros energijos kiekis, jei duodamas nurodymas reguliavimui mažinti elektros energijos gamybą pagal nustatytą grafiką.

46. Balansavimo energijos tiekėjo, prekiaujančio reguliavimo elektros energija su perdavimo sistemos operatoriumi, balansavimo elektros energijos kiekis kiekvieną valandą apskaičiuojamas kaip skirtumas tarp tiekėjo nupirkto iki operatyvinės valandos elektros

energijos kiekio ir to tiekėjo vartotojams patiekto (vartotojų suvartotos) elektros energijos kiekio. Prie nupirkto elektros energijos kiekio tiekėjui priskiriamas ir reguliavimo elektros energijos kiekis, jei duotas nurodymas reguliavimui mažinti elektros energijos vartojimą pagal nustatytą grafiką, bei atimamas reguliavimo elektros energijos kiekis, jei duodamas nurodymas reguliavimui didinti elektros energijos vartojimą pagal nustatytą grafiką.

47. Kiekvienos valandos balansavimo energijos kaina yra lygi:

47.1. jei perdavimo sistemos operatorius vykdė reguliavimą arba apmokėjo už balansavimą kitų sistemų operatoriams – tos valandos reguliavimo ir balansavimo energijos kainų svertiniam vidurkiui, padaugintam iš pirkimo ar pardavimo koeficientų, kurių dydį nustato Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (toliau vadinama – Komisija);

47.2. visais kitais atvejais – tos valandos elektros energijos kainai biržoje, padaugintai iš pirkimo ar pardavimo koeficientų, kurių dydį nustato Komisija.

48. Vartotojams, kurių elektros įrenginiai prijungti prie skirstomųjų tinklų operatoriui priklausančių elektros tinklų, bet jų komercinės apskaitos prietaisai neprijungti prie automatinės duomenų nuskaitymo sistemos, keičiant tiekėją, faktiškai vartotojo suvartotos elektros energijos kiekis per paskutinio ataskaitinio laikotarpio dalį, kurią vartotojas pirkto elektros energiją iš tiekėjo, nustatomas taikant Taisyklių 43.2 punkte nustatytą tvarką, atsižvelgiant į faktinį atitinkamo mėnesio dieną, kurias vartotojas pirkto elektros energiją iš tiekėjo, skaičių.

49. Pasibaigus mėnesiui perdavimo sistemos operatorius, remdamasis elektros energijos komercinės apskaitos sistemos duomenimis bei išankstinės prekybos rezultatais, per 8 (aštuonias) darbo dienas nustato praėjusio kalendorinio mėnesio kiekvienos dienos rezultatus valandomis ir pateikia visiems balansavimo energijos tiekėjams ir skirstomųjų tinklų operatoriams atitinkamas pažymas apie visų rūšių elektros energijos prekybos kiekius. Šios pažymos tampa pagrindu perdavimo sistemos operatoriui ir balansavimo energijos tiekėjams pateikti abipuses sąskaitas apmokėjimui už balansavimo elektros energiją.

50. Atsiskaitymų prekiaujant balansavimo elektros energija sąlygos tarp rinkos dalyvių ir perdavimo sistemos operatoriaus nustatomos balansavimo elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartyse.

51. Jei atliekant elektros energijos kiekio apskaitą aptinkama klaida, duomenys perskaičiuojami vadovaujantis Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklėse nurodytomis nuostatomis.

VIII. INFORMACIJOS MAINŲ PRINCIPAI ELEKTROS RINKOJE

52. Informacijos mainų reglamentas nustato informacijos apsikeitimo tarp perdavimo sistemos operatoriaus, rinkos operatoriaus, skirstomųjų tinklų operatorių, balansavimo energijos tiekėjų ir tiekėjų būdus, priemones ir formas laikantis šių principų:

52.1. Nepriklausomas tiekėjas ne vėliau kaip per 5 (penkias) darbo dienas po sutarties su nauju vartotoju pasirašymo arba sutarties galiojimo nutraukimo, bet ne vėliau kaip prieš 30 kalendorinių dienų iki elektros energijos tiekimo pradžios arba pabaigos, privalo apie tai informuoti balansavimo energijos tiekėją.

52.2. Balansavimo energijos tiekėjai ne vėliau kaip prieš 30 kalendorinių dienų iki balansavimo energijos tiekimo sutarties įsigaliojimo ar nutraukimo privalo informuoti perdavimo sistemos operatorių apie sudarytas arba numatomas sudaryti, taip pat apie nutrauktas arba numatomas nutraukti balansavimo elektros energijos tiekimo sutartis su tiekėjais.

52.3. Perdavimo sistemos operatorius privalo pateikti skirstomųjų tinklų operatoriui tiekėjų priskyrimo balansavimo energijos tiekėjams pasikeitimus ne vėliau kaip prieš 14 kalendorinių dienų iki tokių pasikeitimų įsigaliojimo dienos.

52.4. Tiekėjai ir gamintojai turi teisę ne vėliau kaip prieš 2 (dvi) kalendorines dienas prieš operatyvinę dieną iki tos dienos 15:00 val. tarpusavio susitarimu keisti ir (ar) kitaip

derinti dvišalėje sutartyje sutartus dienos elektros energijos pirkimo–pardavimo kiekius ir privalo apie tai informuoti rinkos operatorių.

52.5. Skirstomųjų tinklų operatorius, pasibaigus kalendoriniam mėnesiui, ne vėliau kaip per 5 (penkias) darbo dienas, privalo pateikti:

52.5.1. perdavimo sistemos operatoriui turimus duomenis apie kiekvieno tiekėjo vartotojams persiūstos elektros energijos kiekius bei kiekvieno gamintojo patiektus į tinklą elektros energijos kiekius valandomis;

52.5.2. tiekėjui turimus duomenis apie skirstomojo tinklo operatoriaus licencijoje nurodytoje teritorijoje esančių vartotojų, sudariusių elektros energijos tiekimo sutartis su šiuo tiekėju, suvartotos elektros energijos kieki;

52.5.3. balansavimo energijos tiekėjui turimus duomenis apie skirstomojo tinklo operatoriaus licencijoje nurodytoje teritorijoje esančių vartotojų, kurie elektros energiją perka iš tiekėjų, su kuriais sutartį yra sudaręs balansavimo energijos tiekėjas, suminius suvartotos elektros energijos kiekius valandomis pagal kiekvieną tiekėją.

52.6. Perdavimo sistemos operatorius, pasibaigus kalendoriniam mėnesiui, ne vėliau kaip per 5 (penkias) darbo dienas, privalo pateikti:

52.6.1. balansavimo energijos tiekėjui turimus duomenis apie vartotojų, kurių elektros įrenginiai prijungti prie perdavimo tinklo ir kurie elektros energiją perka iš tiekėjų, su kuriais sutartį yra sudaręs šis balansavimo energijos tiekėjas, suminius suvartotos elektros energijos kiekius valandomis pagal kiekvieną tiekėją ir visų tokių tiekėjų vartotojų suvartotos elektros energijos kiekio sumą valandomis;

52.6.2. tiekėjui turimus duomenis apie kiekvieno vartotojo, kurio elektros įrenginiai yra prijungti prie perdavimo tinklo ir sudariusio elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis su šiuo tiekėju, suvartotos elektros energijos kiekius valandomis.

52.7. Ne vėliau kaip 2 (dvi) kalendorinės dienos iki operatyvinės dienos 16:00 val. rinkos operatorius pateikia rinkos kontraktinį balansą perdavimo sistemos operatoriui, kuriame nurodo visų dvišalių sutarčių sandorių kiekius operatyvinei dienai.

52.8. Perdavimo sistemos operatorius ne vėliau kaip per 15 kalendorinių dienų po kalendorinio mėnesio pabaigos privalo paskelbti viešai kiekvienos praėjusio kalendorinio mėnesio valandos reguliavimo nurodymų kainų svertinio vidurkio reikšmes.

52.9. Rinkos operatorius, pasibaigus prekybai biržoje ne vėliau kaip kitą darbo dieną po prekybos biržoje dienos, viešai skelbia kiekvienos praėjusios prekybos dienos valandos sistemos kainas.

53. Laisvasis vartotojas, prieš sudarydamas arba nutraukdamas elektros energijos tiekimo sutartį su tiekėju, privalo ne vėliau kaip prieš 30 kalendorinių dienų iki prekybos su šiuo tiekėju pradžios arba tiekimo sutarties nutraukimo pradžios apie tai raštu pranešti skirstomųjų tinklų operatoriui, iš kurio tinklų vartotojas gauna elektros energiją, arba perdavimo sistemos operatoriui, jei vartotojas gauna elektros energiją iš perdavimo tinklo.

54. Tiekėjas, prieš sudarydamas arba nutraukdamas elektros energijos tiekimo sutartį su laisvuju vartotoju, privalo ne vėliau kaip prieš 30 kalendorinių dienų iki prekybos su šiuo laisvuju vartotoju pradžios arba tiekimo sutarties nutraukimo pradžios apie tai raštu pranešti to regiono skirstomųjų tinklų operatoriui, iš kurio tinklų vartotojas gauna elektros energiją, arba perdavimo sistemos operatoriui, jei vartotojas gauna elektros energiją iš perdavimo tinklo.

55. Perdavimo sistemos operatorius atsakingas už sistemos balanso ataskaitos sudarymą, pažymų parengimą ir pateikimą rinkos dalyviams pagal Taisyklių reikalavimus.

56. Rinkos operatorius yra atsakingas už kontraktinio balanso sudarymą, informacijos apie prekybos biržoje ir dvišales sutartis rezultatų pateikimą rinkos dalyviams pagal Taisyklėse nustatytus reikalavimus.

57. Rinkos dalyviai privalo peržiūrėti rinkos operatoriaus pateiktas pažymas, o aptikę neatitiktumus, turi nedelsdami pranešti rinkos operatoriui ir inicijuoti jų koregavimą.

58. Rinkos operatorius reguliariai kas ketvirtį, taip pat Komisijai pareikalavus, privalo

pateikti detalią ataskaitą Komisijai apie prekybos tarp rinkos dalyvių rezultatus.

IX. ELEKTROS RINKOS DALYVIAI

59. Vykdyti didmeninę prekybą elektros energija gali tik perdavimo sistemos operatorius, skirstomųjų tinklų operatoriai ir rinkos operatoriaus registruoti rinkos dalyviai, kurie įvykdo šias sąlygas:

59.1. turi galiojančią atitinkamą elektros energetikos sektoriuje veiklos licenciją – elektros energijos rinkos operatoriaus, elektros energijos perdavimo, elektros energijos skirstymo, elektros energijos visuomeninio tiekimo, elektros energijos nepriklausomo tiekimo, taip pat asmenys, teisės aktų nustatyta tvarka turintys teisę Lietuvoje parduoti kitose valstybėse pagamintą elektros energiją arba teisę kitose valstybėse parduoti Lietuvoje pagamintą elektros energiją;

59.2. turi galiojančią balansavimo energijos tiekimo sutartį, sudarytą su perdavimo sistemos operatoriumi arba kitu balansavimo energijos tiekėju;

59.3. pateikia pirmo pareikalavimo banko garantiją. Banko garantijos suma, jos panaudojimo sąlygos ir kt. nustatomos Prekybos biržoje reglamente.

60. Gamintojams, kurių gamybos režimą kontroliuoja perdavimo sistemos operatorius ir kurie neketina prekiauti biržoje, Taisyklių 59.1, 59.2 ir 59.3 punktuose nurodyti reikalavimai netaikomi.

61. Gamintojams, kurių gamybos režimą kontroliuoja perdavimo sistemos operatorius ir ketina prekiauti biržoje, Taisyklių 59.1 ir 59.2 punktuose nurodyti reikalavimai netaikomi.

62. Rinkos dalyvis turi teisę gauti atitinkamą informaciją iš rinkos operatoriaus, perdavimo sistemos operatoriaus ir (ar) skirstomųjų tinklų operatoriaus apie planuojamus bei faktinius vartojimo, gamybos, gamybos paskirstymo tarp atskirų gamintojų rezultatus, rinkos dalyvį liečiančios informacijos ribose.

63. Rinkos operatorius atlieka šias funkcijas:

63.1. registruoja rinkos dalyvius;

63.2. registruoja rinkos dalyvių dvišales sutartis ir fiksuoja sutartus pirkti–parduoti elektros energijos kiekius;

63.3. registruoja rinkos išankstines elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis ir fiksuoja sutartus pirkti–parduoti elektros energijos kiekius;

63.4. organizuoja elektros energijos prekybą biržoje;

63.5. sudaro rinkos kontraktinį balansą, vadovaudamasis kontraktiniame balanse nurodytomis sąlygomis;

63.6. organizuoja atsiskaitymo už perkamą–parduodamą elektros energiją biržoje procedūrą, tvarko atsiskaitymų garantijų registrą;

63.7. pagal savo kompetenciją informuoja Komisiją apie licencijų ir (ar) leidimų turėtojams nustatytų reikalavimų pažeidimus, kuriuos padarė rinkos dalyviai;

63.8. analizuoja ir teikia Komisijai bei Energetikos ministerijai pasiūlymus, susijusius su elektros energijos rinkos darbo bei plėtros perspektyvomis;

63.9. organizuoja rinkos dalyvių mokymus;

63.10. atlieka kasdieninę elektros energijos rinkos priežiūrą ir kontrolę;

63.11. rengia ir viešai skelbia Prekybos biržoje reglamentą.

64. Perdavimo sistemos operatorius atlieka šias funkcijas:

64.1. perka–parduoda elektros energiją pagal dvišales sutartis ir biržoje perdavimo tinklų technologinėms sąnaudoms kompensuoti;

64.2. organizuoja ir administruoja reguliavimo elektros energijos aukcioną, perka ir (ar) parduoda reguliavimo elektros energiją;

64.3. organizuoja prekybą balansavimo elektros energija, perka ir (ar) parduoda balansavimo elektros energiją;

64.4. atsako už duomenų apie elektros energijos kiekius pagal apskaitos įrenginių

rodmenis teisingumą;

64.5. teikia komercinės elektros energijos apskaitos informaciją rinkos dalyviams, sudarytų sutarčių su informacijos naudotojais sąlygomis;

64.6. sudaro sistemos balanso ataskaitas visiems rinkos dalyviams;

64.7. teikia rinkos operatoriui informaciją apie pirktą ir (ar) parduotą reguliavimo energiją;

64.8. teikia informaciją tiekėjams apie vartotojų, kurių įrenginiai prijungti prie perdavimo tinklo ir kurie perka elektros energiją iš atitinkamų tiekėjų, faktinius suvartotos elektros energijos kiekius;

64.9. nustato galimą panaudoti tarpsisteminių galių kiekį elektros energijos prekybai tarp šalių;

64.10. plėtoja elektros rinką;

64.11. skelbia balansavimo elektros energijos tiekėjų, kurie yra sudarę sutartis su perdavimo sistemos operatoriumi, sąrašą;

64.12. atlikdamas nacionalinę balansavimo funkciją, derina poreikiams patenkinti būtinus elektros energijos gamybos kiekius su kiekiais, kuriuos nurodė gamintojai ir tiekėjai rinkos operatoriui pateiktuose grafikuose;

64.13. rengia Informacijos mainų reglamentą, suderinęs jį su rinkos operatoriumi bei skirstomųjų tinklų operatoriais jį viešai skelbia;

64.14. teikia viešuosius interesus atitinkančias paslaugas elektros energetikos sektoriuje;

64.15. sudaro nacionalinio gamybos ir vartojimo balanso ataskaitą.

65. Rinkos dalyviai, sudarę sutartį dėl reguliavimo energijos pirkimo–pardavimo su perdavimo sistemos operatoriumi, privalo besąlygiškai vykdyti perdavimo sistemos operatoriaus dispečerinio centro nurodymus dėl suplanuotos elektros energijos gamybos ar vartojimo apimtys ir sąlygų pakeitimo. Perdavimo sistemos operatoriaus nurodymo pagrįstumas gali būti ginčijamas tik įvykdžius nurodymą.

66. Perdavimo sistemos operatorius yra atsakingas už elektroninės duomenų apsikeitimo sistemos su rinkos dalyviais įdiegimą.

67. Rinkos kontraktinis balansas sudaromas pagal visų prekybos sandorių, sudarytų tarp rinkos dalyvių pagal dvišales sutartis bei balansavimo energijos tiekėjų sandorius biržoje, registracijos faktus. Rinkos kontraktinio balanso pagrindu, perdavimo sistemos operatorius sudaro gamybos–vartojimo planą, nustato numatomas reguliavimo energijos apimtis, užsako visų rūšių rezervus bei kitas sisteminės paslaugas.

68. Skirstomųjų tinklų operatorius atlieka šias funkcijas:

68.1. perka–parduoda elektros energiją pagal dvišales sutartis ir biržoje skirstomojo tinklo technologinėms sąnaudoms kompensuoti;

68.2. perka–parduoda perdavimo sistemos operatoriui balansavimo energiją, jei skirstomųjų tinklų operatorius kartu yra ir balansavimo energijos tiekėjas;

68.3. montuoja ir eksploatuoja jam priskirtus komercinės elektros energijos kiekių nuskaitymo įrenginius, atlieka komercinę elektros energijos kiekių apskaitą ir atsako už komercinės elektros energijos kiekių nuskaitymo įrenginių rodmenų teisingumą;

68.4. teikia komercinės elektros energijos apskaitos informaciją rinkos dalyviams tuos dalyvius liečiančios informacijos apimtimi;

68.5. teikia reikalingą informaciją perdavimo sistemos operatoriui, balansavimo tiekėjams ir tiekėjams pagal savo kompetenciją, kaip nurodyta Taisyklių VIII skyriuje;

68.6. atlieka vartotojų, nurodytų Taisyklių 43.2 punkte, kasvalandinio suvartotos elektros energijos kiekio apskaičiavimus, vadovaudamasis Taisyklių 43.2 punkte nurodytais principais.

X. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

69. Asmenys, pažeidę Taisyklės, atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka.
